

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «БУРЯГА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BURYAGA v. UKRAINE)**

(Заява № 27672/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 липня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

15/10/2010

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Буряга проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,
Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
Райт Маруст (Rait Maruste),
Марк Віллігер (Mark Villiger),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre),
Здравка Калайджиєва (Zdravka Kalaydjieva),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), *судді*,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 22 червня 2010 року
постановляє таке рішення, що було ухвалене в той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 27672/03), яку 18 серпня 2003 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянин України — пан Андрій Андрійович Буряга (далі — заявник).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев з Міністерства юстиції України.

3. Заявник стверджував, зокрема, що тримання його під вартою протягом судового провадження було незаконним і надмірно тривалим (пункти 1 і 3 статті 5 Конвенції), що суди не розглянули його скарги про незаконність тримання його під вартою (пункт 4 статті 5), а кримінальне провадження щодо нього було надмірно тривалим (пункт 1 статті 6 Конвенції).

4. 7 липня 2009 року Суд визнав заяву частково неприйнятною та вирішив повідомити Уряд про скарги за пунктами 1, 3 і 4 статті 5 Конвенції та за пунктом 1 статті 6 Конвенції. Суд також вирішив розглядати питання щодо суті та прийнятності заяви одночасно (пункт 3 статті 29).

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявник народився у 1965 році та проживає у місті Красносілка, Одеська область, Україна.

6. З 1990 по 2001 рік правоохоронні органи Одеської області порушили тринадцять кримінальних справ за фактами вчинення групою осіб низки вбивств, зґвалтувань, розбійних нападів та пограбувань. Зокрема, 8 травня 2000 року Любашівським РВ УМВС України в Одеській області було порушено кримінальну справу за фактом пограбування пана Ш.

7. 19 березня 2001 року заявника було затримано як підозрюваного у вчиненні вищезазначеного пограбування.

8. 22 березня 2001 року прокурор Любашівського району Одеської області санкціонував тримання заявника під вартою до 14 травня 2001 року, оскільки заявник міг ухилитися від слідства та суду.

9. 8 травня 2001 року прокурор продовжив строк тримання заявника під вартою до 14 червня 2001 року, не зазначивши підстав для цього.

10. 13 червня 2001 року прокурор знову продовжив строк тримання заявника під вартою до 19 червня 2001 року.

11. 20 червня 2001 року заявник направив прокурору заяву про звільнення з-під варти. Він стверджував, що санкціонований строк досудового тримання під вартою закінчився 19 червня 2001 року та що матеріали для ознайомлення йому було надано лише 20 червня 2001 року.

12. 21 червня 2001 року прокурор відмовив у задоволенні його заяви на тій підставі, що заявника повідомили про те, що слідство було закінчено 19 червня 2001 року, після чого йому було надано матеріали справи.

13. 13 липня 2001 року Любашівський районний суд Одеської області (далі — Любашівський суд) відмовив заявнику у задоволенні скарги на незаконність тримання його під вартою після 19 червня 2001 року на тій підставі, що час ознайомлення обвинуваченого з матеріалами справи не повинен був братись до уваги. Заявник звернувся з апеляційною скаргою до апеляційного суду Одеської області, але безуспішно.

14. 6 серпня 2001 року начальник слідчого відділу Любашівського РВ УМВС України в Одеській області відмовив заявнику у задоволенні заяви про звільнення з-під варти на тій підставі, що час, наданий обвинуваченому для ознайомлення з матеріалами справи, не повинен був братись до уваги.

15. 5 листопада 2001 року в Ананіївському районному суді Одеської області (далі — Ананіївський суд) відбулося попереднє судові засідання. Суд об'єднав в одне провадження кримінальну справу щодо пограбування пана Ш. та декілька інших справ (оскільки співобвинувачені у справі заявника також були обвинуваченими в інших справах (див. пункт 6 вище)). Заявник та шість інших осіб постали перед судом. Суд відмовив у задоволенні скарги заявника про звільнення з-під варти, не встановивши жодних порушень. Також

заявника було залишено під вартою без зазначення підстав та строку, на який продовжувався вказаний запобіжний захід.

16. 15 листопада та 19 грудня 2001 року відбулися судові засідання у справі.

17. 20 грудня 2001 року Ананьївський суд відмовив у задоволенні скарги заявника про звільнення з-під варти на тих підставах, що заявник мав попередні судимості, вчинив тяжкий злочин, міг ухилитися від слідства і суду та міг перешкоджати здійсненню правосуддя. Судове засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю одного із захисників.

18. 7 січня 2002 року заявник подав до Ананьївського суду скаргу про незаконність тримання під вартою.

19. 21 січня 2002 року Ананьївський суд відмовив у задоволенні скарги заявника, посилаючись на висновки, яких він дійшов у попередньому судовому засіданні (див. пункт 15 вище). Засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю потерпілих та одного з обвинувачених.

20. 18 лютого 2002 року заявник подав до суду клопотання про звільнення з-під варти. Того ж дня його було відхилено. Засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю одного з потерпілих.

21. 5 березня 2002 року судове засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю обвинуваченого.

22. 3 та 4 квітня 2002 року відбулися судові засідання у справі.

23. 16 травня 2002 року суд повернув справу заявника та декількох інших осіб на додаткове розслідування. Також заявника було залишено під вартою без зазначення підстав та строку для цього.

24. 8 вересня 2002 року заявник поскаржився прокуророві на незаконність тримання під вартою. Того ж дня прокуратура Ананьївського району своєю постановою відмовила у задоволенні цієї скарги. У постанові зазначалося, що двомісячний строк тримання заявника під вартою завершився 20 серпня 2002 року, а до цього часу додаткове розслідування вже було закінчене.

25. 20 травня 2003 року кримінальна справа за обвинуваченням заявника та інших осіб була направлена до Любашівського суду.

26. 26 травня 2003 року у Любашівському суді відбулося попереднє судове засідання, в якому, серед іншого, було вирішено продовжити строк тримання заявника під вартою без зазначення підстав та строку для цього.

27. 18 та 23 червня 2003 року заявник подавав до суду клопотання про звільнення з-під варти. У ці ж дати судові засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю захисника одного зі співобвинувачених.

28. 26 червня 2003 року відбулося судове засідання, і справу було повернуто на додаткове розслідування. Суд також відхилив

клопотання заявника про звільнення та залишив його під вартою, вказавши на відсутність підстав для зміни запобіжного заходу.

29. 18 липня 2003 року заявник поскаржився на незаконність свого тримання під вартою прокурору.

30. 25 липня 2003 року прокурор відмовив у задоволенні скарги на тих же підставах, що були зазначені у постанові від 8 вересня 2002 року (див. пункт 24 вище).

31. 19 вересня 2003 року у Любашівському суді відбулося попереднє судове засідання, в якому, *inter alia*, без зазначення підстав та строку було вирішено залишити заявника під вартою.

32. 21 жовтня 2003 року відбулося судове засідання у справі.

33. 28 січня 2004 року судове засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю прокурора.

34. 8 лютого 2004 року відбулося судове засідання у справі.

35. 6 липня 2004 року справу було направлено на розгляд до Котовського районного суду Одеської області (далі — Котовський суд).

36. 17, 18 та 19 серпня 2004 року відбулися судові засідання у справі. В останню зазначену дату заявник подав до Котовського суду клопотання про звільнення з-під варти, стверджуючи, що він перебуває під вартою тривалий проміжок часу, підстави для його затримання були недостатніми і він не має наміру ухилятися від слідства та суду. Суд відмовив у задоволенні клопотання на тих підставах, що заявник обвинувачувався у вчиненні тяжкого злочину та мав попередні судимості.

37. 28 жовтня 2004 року судове засідання було відкладено у зв'язку з відсутністю двох обвинувачених.

38. 25 листопада, 1, 6 та 8 грудня 2004 року відбулися судові засідання у справі.

39. 13 грудня 2004 року Котовський суд визнав заявника та декількох інших осіб винними у вчиненні низки злочинів; зокрема, заявника було визнано винним у вчиненні грабежу та призначено покарання у вигляді п'яти років позбавлення волі. Суд також відмовив у задоволенні скарги заявника про звільнення з-під варти.

40. 23 березня 2005 року заявник подав клопотання про звільнення з-під варти, яке було відхилене під час судового засідання 29 червня 2005 року, оскільки заявнику вже було призначено покарання.

41. 17 січня 2006 року апеляційний суд Одеської області у судовому засіданні за участю заявника залишив без змін вирок суду першої інстанції.

42. 18 березня 2006 року заявник відбув призначений йому строк покарання.

43. 10 липня 2006 року заявник подав касаційну скаргу.

44. 21 серпня 2006 року суддя Верховного Суду України повернув касаційну скаргу заявника без розгляду у зв'язку з її невідповідністю процесуальним вимогам та надав місяць для усунення недоліків.

45. 27 вересня 2006 року заявник подав нову касаційну скаргу.

46. 2 листопада 2006 року Верховний суд України відхилив касаційну скаргу заявника як таку, що була подана поза встановленим строком.

II. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

47. Відповідне національне законодавство наведено в рішеннях у справах «Шалімов проти України» (*Shalimov v. Ukraine*), заява № 20808/02, пп. 39–41, від 4 березня 2010 року; «Соловей та Зозуля проти України» (*Solovey and Zozulya v. Ukraine*), заяви № 40774/02 та 4048/03, п. 43, від 27 листопада 2008 року, та «Козинець проти України» (*Kozinets v. Ukraine*), заява № 75520/01, пп. 39–42, від 6 грудня 2007 року.

ПРАВО

I. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

48. У своїй відповіді на зауваження Уряду заявник подав нові скарги за пунктом 3 статті 5 Конвенції, стверджуючи, що він не постав негайно перед прокурором. Він також скаржився на те, що тримання його під вартою було незаконним не тільки до його засудження, але й після нього, подавши, таким чином, по суті нову скаргу за підпунктом «а» пункту 1 статті 5 Конвенції щодо періоду з 13 грудня 2004 року (дати засудження) до 18 березня 2006 року (дати звільнення). Він також скаржився за статтею 7 Конвенції без будь-якої деталізації скарг. Суд зазначає, що ці нові запізнілі скарги не було подано на доповнення первинних скарг заявника, щодо яких сторони надали свої зауваження. Таким чином, Суд вважає недоречним розглядати ці питання окремо (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Пиряник проти України» (*Piryanik v. Ukraine*), заява № 75788/01, п. 20, від 19 квітня 2005 року).

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

49. Заявник скаржився на незаконність та надмірну тривалість тримання його під вартою, а також на відсутність ефективного засобу юридичного захисту для перегляду законності його тримання під

вартою. Він посилався на пункти 1, 3 та 4 статті 5 Конвенції, в яких зазначено таке:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

(с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

...

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним».

А. Прийнятність

50. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Тому вони мають бути визнані прийнятними.

В. Законність тримання заявника під вартою відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції

1. Доводи сторін

51. Заявник стверджував, що його було затримано з порушенням національного законодавства. Він вважав, що весь період тримання його під вартою був незаконним. Він стверджував, що матеріали справи йому було надано для ознайомлення через один день після закінчення санкціонованого строку тримання його під вартою, але національні органи не визнали цього. Він також вважав, що національні суди не мали повноважень подовжувати строк тримання його під вартою, яке стало незаконним з 19 червня 2001 року.

52. Уряд стверджував, що підстави тримання заявника під вартою були чітко встановленими та закон сам по собі був передбачуваним у його застосуванні, а тому тримання під вартою відповідало вимозі

«законності», встановленій Конвенцією. Уряд стверджував, що заявник перебував під вартою у зв'язку з підозрою у вчиненні тяжкого злочину, а також з метою забезпечення його участі у провадженні. Крім того, санкціонування тримання заявника під вартою згідно з рішеннями судів захищало його від свавілля, а такий захист передбачається вимогою «законності» тримання під вартою, передбаченою статтею 5 Конвенції.

2. Оцінка Суду

(а) Загальні принципи, закріплені у практиці Суду

53. Суд повторює, що слово «законний» та словосполучення «відповідно до процедури, встановленої законом» у пункті 1 статті 5 Конвенції, по суті відсилають до національного законодавства та зобов'язують забезпечувати дотримання матеріально-правових і процесуальних норм законодавства. У той час, як національні органи, передусім суди, повинні тлумачити та застосовувати національне законодавство, Суд може перевірити, чи було дотримано національного законодавства для цілей цього положення Конвенції (див., серед інших джерел, рішення у справі «Ассанідзе проти Грузії» (*Assanidze v. Georgia*) [ВП], заява № 71503/01, п. 171, ЄСПЛ 2004-II).

54. Хоча «законність» тримання під вартою за національним законом є першорядним чинником, він не завжди є вирішальним. Додатково Суд має переконатися, що тримання під вартою протягом періоду, який розглядається, відповідало меті пункту 1 статті 5 Конвенції, яка полягає в недопущенні свавільного позбавлення свободи. Суд також має з'ясувати, чи відповідає Конвенції сам національний закон включно із загальними принципами, які сформульовані в положеннях Конвенції, чи які впливають з них (див. рішення від 24 жовтня 1979 року у справі «Вінтерверп проти Нідерландів» (*Winterwerp v. the Netherlands*), п. 45, Series A, № 33).

(b) Застосування цих принципів у цій справі

55. Суд зазначає, що тримання заявника під вартою можна поділити на три періоди: період, коли заявник тримався під вартою на підставі постанов прокурорів; період, протягом якого не було винесено жодного рішення про продовження тримання заявника під вартою; період, коли заявник перебував під вартою на підставі рішень судів.

(i) Тримання заявника під вартою на підставі постанов прокурорів

56. Суд зазначає, що тримання заявника під вартою було санкціоновано 22 березня 2001 року прокурором Любашівського району Одеської області. Відповідний період, санкціонований постановою прокурора, тривав з 19 березня до 14 травня 2001 року. Тримання під вартою відповідно до цієї процедури здійснювалося на підставі застереження України до підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції, яке вона зробила відповідно до статті 57 Конвенції з метою залишити до 29 червня 2001 року чинну на той час процедуру затримання та тримання особи під вартою. Суд посилається на свої висновки у справі *«Невмержицький проти України» (Nevmerzhitsky v. Ukraine)* про те, що відповідно до вищезазначеного застереження Україна не була зобов'язана гарантувати згідно з Конвенцією, що затримання та взяття під варту таких осіб, як заявник, відбуватиметься на підставі рішення судді. У вищезазначеній справі Суд також встановив, що зазначене вище застереження не поширюється на питання продовження тримання під вартою (див. рішення у справі *«Невмержицький проти України» (Nevmerzhitsky v. Ukraine)*, заява № 54825/00, пп. 112–114, ECHR 2005?II).

57. Суд зазначає, що подальший період тримання заявника під вартою також охоплювався постановами прокурора. Це був період між 14 травня та 19 червня 2001 року.

58. Суд зазначає, що протягом вищезазначеного періоду не виносилося жодних судових рішень щодо продовження тримання заявника під вартою. Постанови про продовження тримання заявника під вартою виносилися прокурорами, які є стороною провадження та у принципі не можуть вважатися «незалежною посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу» (див. рішення від 30 березня 2004 року у справі *«Merit проти України» (Merit v. Ukraine)*, заява № 66561/01, п. 63). За цих обставин Суд доходить висновку, що продовжуване тримання заявника під вартою згідно з постановами прокурорів було незаконним у розумінні підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції.

(ii) Тримання заявника під вартою, яке не охоплювалось дією будь-якого рішення

59. Суд зазначає, що згідно зі статтею 156 чинної на той час редакції Кримінально-процесуального кодексу України для законності тримання особи під вартою під час ознайомлення з матеріалами справи не вимагалось будь-якого формального рішення національного органу. Крім того, строки направлення та передання прокуратурою справи до суду та з суду до прокуратури часто також не охоплювались будь-яким формальним рішенням. У цій справі такий строк припадав на період між 19 червня 2001 року та 5 листопада 2001 року.

60. Суд зазначає, що відповідне національне законодавство регулює процесуальні заходи, що стосуються ознайомлення з матеріалами справи, процедури передання справи до суду та повернення справи на додаткове розслідування, але не наводить чітких правил щодо того, яким органом, на яких підставах та на який строк може бути продовжено тримання обвинуваченого під вартою (див. вищезазначене рішення у справі «Соловей та Зозуля проти України» (*Solovey and Zozulya v. Ukraine*, п. 72)). Суд неодноразово визнавав, що практика тримання обвинувачених під вартою без конкретних правових підстав або за відсутності чітких правил, що регулювали б їхнє становище, наслідком застосування якої може стати позбавлення особи свободи без дозволу суду на необмежений строк, є несумісною з принципами юридичної визначеності та захисту від свавілля, які червоною ниткою проходять через усю Конвенцію та принцип верховенства права (див. рішення у справах «Корчуганова проти Росії» (*Korchuganova v. Russia*), заява № 75039/01, п. 57, від 8 червня 2006 року, «Нахманович проти Росії» (*Nakhmanovich v. Russia*), заява № 55669/00, пп. 67–68, від 2 березня 2006 року, та «Худойоров проти Росії» (*Khudoyorov v. Russia*), заява № 6847/02, пп. 146–148, ECHR 2005-X).

61. Отже, періоди тримання заявника під вартою, які не охоплювалися дією будь-якого рішення про таке тримання, не відповідали пункту 1 статті 5 Конвенції.

(iii) Законність тримання заявника під вартою на підставі рішення суду

62. Суд зауважує, що згідно зі статтею 242 Кримінально-процесуального кодексу України національний суд, вирішуючи питання про віддання особи до суду, зобов'язаний перевірити, чи правильно обрано запобіжний захід на етапі досудового слідства. Підстави для застосування запобіжного заходу суд повинен навести лише у випадку, коли вирішується питання про зміну такого заходу (стаття 244 КПК). Звідси не вбачається, що суд зобов'язаний мотивувати своє рішення про продовження строку тримання обвинуваченого під вартою або вказувати відповідний строк при залишенні його під вартою (див. зазначене вище рішення у справі «Соловей та Зозуля проти України» (*Solovey and Zozulya v. Ukraine*), пп. 43, 74–76).

63. Суд вважає, що відсутність чітко сформульованих положень, які б давали змогу визначити, чи можливо (і якщо так, то за яких умов) на етапі судового провадження у належному порядку продовжити тримання під вартою, встановлене на досудовому етапі провадження на визначений строк, не відповідає критерію «передбачуваності закону», як цього вимагає пункт 1 статті 5 Конвенції (див. рішення

у справі «*Барановський проти Польщі*» (*Baranowski v. Poland*), заява № 28358/95, п. 55, ЕCHR 2000-III, та «*Кавка проти Польщі*» (*Kawka v. Poland*), заява № 25874/94, п. 51, від 9 січня 2001 року).

64. Суд зауважує, що, хоча 5 листопада 2001 року, 16 травня 2002 року, а також 26 травня, 26 червня та 19 вересня 2003 року національні суди залишали без змін обраний заявникові на стадії досудового слідства запобіжний захід, вони не встановлювали строк його продовжуваного тримання під вартою та іноді не наводили жодних підстав для цього (див. пункти 15, 20, 23, 26 та 28 вище). Це тримало заявника у стані невизначеності щодо підстав тримання його під вартою. У цьому зв'язку Суд повторює, що ненаведення судами мотивування при санкціонуванні тримання під вартою протягом тривалого проміжку часу є несумісним з принципом захисту від свавілля, закріпленим у пункті 1 статті 5 Конвенції (див. вищезазначене рішення у справі «*Нахманович проти Росії*» (*Nakhmanovich v. Russia*), пп. 70–71, та рішення у справі «*Сташаїтіс проти Литви*» (*Stasaitis v. Lithuania*), заява № 47679/99, п. 67, від 21 березня 2002 року). За цих обставин Суд вважає, що зазначені вище рішення не надавали заявникові належного захисту від свавілля, який є невід'ємним елементом «законності» тримання під вартою у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції, та, таким чином, тримання заявника під вартою протягом періодів, які охоплювалися дією судових рішень, також не відповідало пункту 1 статті 5 Конвенції.

(с) Висновок

65. Суд доходить висновку, що у вищезазначених випадках було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

С. Пункт 3 статті 5 Конвенції

66. Заявник стверджував, що тримання його під вартою було невинуватено тривалим.

67. Уряд стверджував, що тривалість тримання заявника під вартою, яка становила три роки вісім місяців та двадцять чотири дні, була виправдана складністю справи та кількістю слідчих дій, які мали бути проведені. Уряд також стверджував, що існували відповідні та достатні підстави для тримання заявника під вартою та що державні органи у справі заявника діяли з необхідною ретельністю, яка вимагається пунктом 3 статті 5 Конвенції.

68. Суд нагадує, що питання про те, чи є тривалість тримання під вартою обґрунтованою, не можна вирішувати *in abstracto*. Це питання має вирішуватися в кожній справі з урахуванням конкретних обставин, підстав, якими національні органи мотивували свої рішення,

та належно задокументованих фактів, на які посилався заявник у своїх клопотаннях про звільнення з-під варти. Таке, що продовжується, тримання під вартою може бути виправданим у тій чи іншій справі лише за наявності специфічних ознак того, що цього вимагають істинні потреби публічного інтересу, які, незважаючи на існування презумпції невинуватості, переважають вимогу поваги до особистої свободи (див., серед інших, рішення у справі «*Лабіта проти Італії*» (*Labita v. Italy*) [ВП], заява № 26772/95, п. 153, ECHR 2000?IV).

69. Суд зазначає, що тяжкість висунутих заявникові обвинувачень, ризик ухилення від слідства та суду, а також ризик перешкоджання здійсненню правосуддя були підставами для винесення постанови про обрання щодо заявника запобіжного заходу (див. пункт 8 вище). Надалі, продовжуючи строк тримання заявника під вартою, прокурори та суди або наводили ті ж самі підстави, або взагалі не наводили підстав у своїх рішеннях, а лише посилалися на належність раніше обраного запобіжного заходу. Проте, згідно з пунктом 3 статті 5 Конвенції після спливу певного часу саме тільки існування обґрунтованої підозри перестає бути підставою для позбавлення свободи і судові органи зобов'язані навести інші підстави для продовжуваного тримання під вартою (див. рішення у справах «*Яблонський проти Польщі*» (*Jablonski v. Poland*), заява № 33492/96, п. 80, від 21 грудня 2000 року та «*I. A. проти Франції*» (*I. A. v. France*), заява № 28213/95, п. 102, Reports of Judgments and Decisions 1998VII). До того ж, такі підстави мають бути чітко зазначені національними судами (див. рішення від 4 жовтня 2001 року у справі «*Іловецький проти Польщі*» (*Ilowiecki v. Poland*), заява № 27504/95, п. 61). Однак у справі, що розглядається, таких підстав суди не наводили. Крім того, національні органи жодного разу не розглядали можливість обрання іншого запобіжного заходу, альтернативного тримання під вартою, та, покладаючись головним чином тільки на тяжкість обвинувачень, подовжували тримання заявника під вартою на підставах, які не можна вважати «відповідними та достатніми».

70. Наведені вище міркування Суд вважає достатніми для висновку про те, що мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

D. Пункт 4 статті 5 Конвенції

71. Заявник вважав, що національні суди не визнали незаконності тримання його під вартою.

72. На думку Уряду заявник мав у своєму розпорядженні ефективну процедуру перегляду законності його тримання під вартою. Уряд також зазначав, що таке питання неодноразово розглядалося судами, у тому числі за клопотаннями заявника про звільнення з-під варти, а саме: 13 липня, 5 листопада та 20 грудня 2001 року, 21 січня, 18

лютого та 16 травня 2002 року, 26 травня, 26 червня та 19 вересня 2003 року, 28 січня 2004 року, 19 серпня та 13 грудня 2004 року та 29 червня 2005 року (див. пункти 13, 15, 17, 19, 20, 23, 26, 28, 31, 33, 36, 39, 40 вище).

73. Суд повторює, що пункт 4 статті 5 Конвенції передбачає право осіб, яких затримано або взято під варту, на перегляд процесуальних і матеріально-правових умов, які з точки зору Конвенції є суттєвими для забезпечення «законності» позбавлення їх свободи. Це означає, що компетентний суд має перевірити не лише дотримання процесуальних вимог національного законодавства, а й обґрунтованість підозри, на підставі якої здійснено затримання, та легітимність мети, з якою особу затримано та потім узято під варту (див. рішення у справі «Буткевічус проти Литви» (*Butkevicius v. Lithuania*), заява № 48297/99, п. 43, ECHR 2002?II).

74. Суд зазначає, що за обставин цієї справи вбачається, що законність тримання заявника під вартою неодноразово переглядалася. Однак рішення відповідних судів не повністю задовольняють вимоги пункту 4 статті 5 Конвенції, оскільки їхнє мотивування обмежувалось повторенням стандартного переліку підстав для тримання заявника під вартою та не містило розгляду відповідності таких підстав у світлі конкретних обставин справи заявника (див., *mutatis mutandis*, рішення від 1 березня 2007 року у справі «Белевицький проти Росії» (*Belevitskiy v. Russia*), заява № 72967/01, пункти 111–112).

75. Отже, Суд вважає, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

76. Заявник скаржився на те, що тривалість провадження не була сумісною з вимогою «розумного строку», закріпленою у пункті 1 статті 6 Конвенції, який передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

77. Уряд стверджував, що період, який має бути взято до уваги, розпочався 19 березня 2001 року, коли заявника було затримано, та закінчився 17 липня 2006 року, коли сплив встановлений законом строк подання касаційної скарги. Отже, на думку Уряду, провадження в судах двох інстанцій тривало п'ять років та майже чотири місяці — строк, який Уряд вважав розумним.

78. Заявник не надав своїх зауважень з цього питання.

79. Суд зазначає, що заявник подав касаційну скаргу до закінчення встановленого законом строку — 10 липня 2006 року, але не дотримався процесуальних формальностей, а потім не подав повторно свою скаргу протягом одномісячного строку, встановленого Верховним Судом України (до 21 вересня 2006 року). Його скаргу було остаточно відхилено 2 листопада 2006 року. Суд вважає, що остаточне неподання заявником касаційної скарги відповідно до процесуальних вимог не виключає цю частину провадження із строку його загальної тривалості. Отже, Суд вважає, що провадження тривало більше ніж п'ять років і сім місяців у судах трьох інстанцій.

А. Прийнятність

80. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що скарга не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

81. Заявник вважав тривалість провадження надмірною. Він зазначав, що існували важливі періоди бездіяльності з серпня 2002 року до березня 2003 року та з березня 2004 року до серпня 2004 року, коли справа передавалася з одного суду до іншого та не було проведено жодного засідання.

82. Уряд вважав, що провадження здійснювалося з належною ретельністю, а затримки були спричинені клопотаннями сторін, включаючи заявника, поверненнями справи на новий розгляд, який вимагався для того, щоб забезпечити справедливість розгляду, та відкладеннями засідань через неявку якоїсь зі сторін.

83. Суд повторює, що розумність тривалості провадження має оцінюватися у світлі обставин справи та з огляду на такі критерії: складність справи, поведінка заявника та відповідних державних органів (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі *«Пелісьє і Сассі проти Франції» (Pelissier and Sassi v. France)* [ВП], заява № 25444/94, п. 67, ЕCHR 1999II). Суд також нагадує, що обвинувачений у кримінальній справі повинен мати право на те, щоб провадження в його справі здійснювалося з особливою ретельністю, особливо у разі, якщо його тримають під вартою (див., серед інших джерел, рішення у справі *«Юртаєв проти України» (Yurtayev v. Ukraine)*, заява № 11336/02, п. 37, від 31 січня 2006 року; вищезазначене рішення у справі *«Нахманович проти Росії» (Nakhmanovich v. Russia)*, п. 89, та рішення у справі *«Іванов проти*

України» (*Ivanov v. Ukraine*), заява № 15007/02, п. 71, від 7 грудня 2006 року).

84. Суд зауважує, що зазначене кримінальне провадження, яке стосувалося кількох обвинувачених, дійсно включало доказові та процесуальні аспекти певної складності.

85. З іншого боку, Суд зауважує, що затримки у розслідуванні справи перш за все пов'язані з декількома поверненнями її на додаткове розслідування та виправленням процесуальних помилок. Крім того, заявник не був відповідальний за жодне відкладення засідань.

86. Розглянувши усі надані йому матеріали, Суд вважає, що Уряд не висунув будь-якого факту чи аргументу, здатних переконати його дійти іншого висновку у цій справі. З огляду на свою практику з цього питання Суд вважає, що у цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

87. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

88. Заявник не подав будь-яких вимог щодо відшкодування шкоди. Відповідно Суд вважає, що немає необхідності присуджувати йому будь-яку суму.

B. Судові та інші витрати

89. Заявник вимагав 1350 грн (125 євро) компенсації витрат на переклад кореспонденції, що надходила з Суду.

90. Уряд зазначив, що ця вимога не підкріплена будь-якими документами, та ці витрати не були необхідними. Уряд пропонував відхилити цю вимогу.

91. Згідно з практикою Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат тільки якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір — обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявну інформацію та вищезазначені критерії, Суд вважає за належне присудити суму, що вимагається, у повному обсязі.

С. Пеня

92. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* решту скарг у заяві неприйнятними.
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.
3. *Постановляє*, що було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.
4. *Постановляє*, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.
5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.
6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові 125 (сто двадцять п'ять) євро з урахуванням будь-якого податку, який може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в українські гривні за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 липня 2010 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(Peer Lorenzen)
Голова